

Дослідження цифрової трансформації соціальних зв'язків у контексті філософських поглядів Мішеля де Монтеня

Олександр СКИБА, здобувач III освітньо-наукового ступеня (PhD),
Науковий керівник тез – Світлана ШИРОКА, кандидат філос. наук, доцент
Національний аерокосмічний університет ім. М. С. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»

Цифровізація сучасного світу зумовила значні зміни у способах та підходах комунікації та взаємодії людей один з одним. З початку ХХІ століття соціальні мережі стали невід'ємною частиною нашого життя. У контексті цих змін заслуговують на увагу думки французького мислителя Мішеля де Монтеня, який у своїх *«Пробах»* досліджував природу людських відносин, дружби, самопізнання та інтимності. Монтень не міг передбачити цифровізації сучасних форм взаємодії, проте його філософські погляди на людські стосунки, чесність та внутрішню цілісність надають нам змогу поміркувати і спробувати розібратись з перспективами та недоліками сьгоднішніх цифрових зв'язків.

У першому томі *«Проб»* Монтень розмірковує над дружбою як однією з найглибших і найщиріших форм людських відносин. Він описує справжню дружбу як рідкісний зв'язок, що ґрунтується на взаємному розумінні та самовідданості. Монтень зазначає: *«Здається, ні до чого природа не схиляє нас більше, ніж до дружнього спілкування»* [1, с. 203].

Для Монтеня дружба була ідеалом, що виходив за межі звичайних соціальних відносин і не потребував зовнішніх підтверджень чи обставин: *«Зрештою те, що ми зазвичай називаємо дружбою та друзями, це лише знайомства та зв'язки, налагоджені, з якоїсь okazji чи нагоди»* [1, с. 207].

Така дружба, за Монтенем, вимагає повної щирості й чистоти намірів: *«Але для такої дружби, в яку вкладаєш до останку всі багатства душі, махнувши рукою на решту, треба, звичайно, аби всі твої мотиви були бездоганні й чисті»* [1, с. 212].

Ці тези спонукають нас задуматися над тим, чи здатні цифрові платформи забезпечити той рівень глибини та близькості, про який писав Монтень, чи, можливо, наші зв'язки залишаються поверхневими та випадковими. У сучасному світі соціальних мереж, на мою думку, усе більше розмивається поняття «друг» та «фоловер». Багато людей, які поглинули у цифровий світ блогерста або просто соціальних мереж міряються кількістю «цифрових друзів», дуже чуттєво реагують на критику від них та намагаються змінити себе, свої звички та поведінку, щоб догодити їм. Чим більше в тебе «друзів» у соціальних мережах – тим популярнішим ти вважаєшся. Але чи є у цих відносинах хоч краплина дружби? В більшості випадків фоловерам глибоко байдуже на людину за якою вони слідкують, вони з нею доти, доки вона на хвилі популярності. Зациклившись на збільшені кількості «цифрових друзів» часто в решті решт призводить до втрати друзів або близьких у реальному житті, що в свою чергу призводить до самотності і все більшого поглиблення у цифровий світ у спробі пошуку заповнення цієї самотності.

У другому томі «Проб» Монтень розмірковує про значення самопізнання, підкреслюючи важливість внутрішнього діалогу та об'єктивної самооцінки. Він наголошує, що справжнє самопізнання — це не лише розуміння своїх сильних сторін, але й готовність визнавати власні недоліки. Монтень пише: *«Я вважаю, що слід бути обачним в оцінці себе і однаково сумлінним у свідченнях про себе, байдуже, які вони, додатні чи від'ємні»* [2, с. 60].

Цей підхід до самопізнання вимагає глибокої чесності перед самим собою, що особливо актуально в епоху цифровізації, де люди часто демонструють відредаговану версію себе, намагаються виставити себе кращими ніж вони є у реальності, роблять вчинки чи кажуть речі, які в реальному житті вони собі б не дозволили. Монтень вважає, що справжнє розуміння себе дозволяє без остраху розкриватися перед світом: *«Тому, хто зуміє пізнати себе таким чином, можна не боятися самому розповісти світові про наслідки свого пізнання»* [2, с. 61]. Але в наш час все більше людей стають залежними від думки «цифрових друзів», яких вони скоріш за все жодного разу не бачили. Людина в сучасному світі часто відчуває обмеження власної свободи (фізичної, духовної), переживає страх, відчай. Вона залишається наодинці сама з собою й починає відчувати самотність, яка її лякає.

Монтень також підкреслює, що оцінка будь-якої дії повинна враховувати обставини та особисті характеристики людини: *«Коли судять про якийсь окремих учинок, треба зважати на різні обставини і на людину, яка його доконала, перш ніж давати йому оцінку»* [2, с. 109].

Ці думки Монтеня допомагають нам переосмислити вплив цифрових платформ на наше самосприйняття і зважати на те, що справжнє самопізнання вимагає більшого, ніж поверхневі схвалення.

Третій том «Проб» розглядає важливість збереження особистих меж і приватності. Він підкреслює, що людська натура приховує в собі багато таємниць: *«У предметах, з якими я маю справу, деякі сторони таємничі і нерозгадані, особливо в людській натурі»* [3, с. 33]. Монтень наголошує, що справжнє довір'я вимагає обережності, адже довіряти свої таємниці слід лише тим, хто дійсно заслуговує на це: *«Ніхто не довіряє таємницю заливасі; кожен довіряє її мудрецеві»* [3, с. 56].

Ці ідеї Монтеня про збереження приватності та обмеження публічності спонукають нас замислитися над тим, як сучасна цифровізація, що часто порушує особисті межі, впливає на якість наших стосунків і почуття безпеки в особистому житті. Ми рідко замислюємось над тим, до яких наслідків можуть призвести викладені світлинами чи дописи у соціальних мережах, часто своїми ж руками знищуємо межі приватності та розкриваємо якісь сакральні речі людям, які можуть використати це проти нас.

В наш час все більше спостерігається тенденція перетворення інформації у валюту. Маючи певну кількість необхідної інформації про вподобання, улюблені місця, звички, можна скорегувати думки людей за допомогою тих самих соціальних мереж, направити їх у певному напрямку, або взагалі спровокувати певні конфлікти та сутички. Усі гаджети, що нас охоплюють

кожен день збирають мільйони біт даних про нас, стан нашого здоров'я, соціальне становище, наше оточення, в які магазини ми ходимо і що купуємо. Ця інформація зберігається, аналізується та повертається до нас у вигляді контекстної реклами, посилань на певні сайти та ін. Так це повинно полегшити наше життя, спростити пошук необхідної для нас інформації, але в цьому є і зворотній бік і ми не знаємо коли вся ця інформація може бути використана проти нас. На мою думку у близькому майбутньому той хто буде володіти інформацією – буде володіти світом.

Хоча Монтень жив у зовсім іншому часі, його думки про дружбу, самопізнання та приватність можуть бути застосовані для розуміння сучасних проблем, пов'язаних із цифровізацією стосунків. Його філософія пропонує нам критерії для оцінки глибини наших відносин та особистої автентичності, а також нагадує про цінність приватності. Ці ідеї можуть служити основою для критики цифрових платформ і допомогти нам замислитися над тим, що робить людські стосунки справжніми та цінними.

Таким чином, вивчаючи думки Монтеня, ми маємо змогу краще зрозуміти виклики, що стоять перед нами в цифрову епоху, і, можливо, прийняти мудріші рішення щодо наших зв'язків і самосприйняття.

Література

1. Мішель Монтень. Проби. – Книга перша. /Пер. з фр – А. Перепадя, К.: ДУХ І ЛІТЕРА, 2005. – 365 с. (Електронний ресурс: https://shron1.chtyvo.org.ua/Michel_Montaigne/Proby_Kn1.pdf)

2. Мішель Монтень. Проби – Книга друга. /Пер. з фр – А. Перепадя, К.: ДУХ І ЛІТЕРА, 2006. – 515 с. (Електронний ресурс: https://shron1.chtyvo.org.ua/Michel_Montaigne/Proby_Knyha_2.pdf)

3. Мішель Монтень. Проби. – Книга третя. /Пер. з фр – А. Перепадя, К.: ДУХ І ЛІТЕРА, 2007. – 383 с. (Електронний ресурс: https://shron1.chtyvo.org.ua/Michel_Montaigne/Proby_Knyha_3.pdf)

Скептицизм як основа філософського пізнання:

від античності до сучасності

Роман РЕБЛЯН, здобувач освіти

Науковий керівник – Наталя БІЛЬЧУК, канд. філос. наук, доцент

Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського

«Харківський авіаційний інститут»

Філософський скептицизм, як багатовіковий інтелектуальний рух, розвивався під впливом численних мислителів, що прагнули розкрити сутність істини та межі знання. Ідея сумніву, спочатку висунута грецькими скептиками, пізніше була розширена філософами Нового часу, такими як Рене Декарт, і продовжує надихати дискусії в контексті сучасних технологій, зокрема штучного інтелекту.

Античний скептицизм зародився в Давній Греції, де його основоположником вважають філософа Піррона (IV століття до н.е.). Піррон і його послідовники, пірроністи, пропонували утримуватися від категоричних